

Рецензия

от доц. д-р Георги Донеv

на дисертация на тема:

ЕКЗИСТЕНЦИАЛНО-ХУМАНИСТИЧНАТА АНТРОПОЛОГИЯ ВЪВ ФИЛОСОФИЯТА НА НИКОЛАЙ БЕРДЯЕВ

Докторант: ДИМИТЪР ГЕОРГИЕВ НАЧЕВ

Научен ръководител: гл. ас. д-р Гергана Попова

Предложеният за рецензия дисертационен труд не е авторски текст на Д. Начев. Текстът принадлежи на Евгений Анатольевич Вологин, със заглавие „Екзистенциально-гуманистическая антропология Н. А. Бердяева“, защитена дисертация през 2003 г. в Москва с научен ръководител проф. дфн Кувакин. Дисертацията на г-н Вологин е публикувана в сайт: <http://www.dissertation.ru/vologinEA.html>.

Текстът на г-н Вологин е задълбочено изследване на темата за екзистенциалния хуманизъм на Бердяев. Ще изложи концептуализацията на проблема в текста на Е. Вологин.

Бердяев концептуализира екзистенциалната форма на хуманизъм, като критично реконструира две форми на хуманизма, а именно обективация в природата и социална обективация В обектния хуманизъм, според него, се съдържа антихуманистичен патос.

Персонализмът е анализиран като преодоляване на ограничеността на хуманизма на Новото време, който е обоснован като форма на социална обективация. Екзистенциалният хуманизъм определя личността чрез извън социалния генезис на свободата и творчеството на човека. Хуманизмът е волята на личността, която е подобие на трансцендентната свобода на Бога. Това е екзистенциалното основание за индетерминизма на свободата и неограничеността на потенциата за творчество. Обоснованата човешка свобода като „нужна на Бога“ определя човека като същностно идентичен със свободното, логосно зададено творчество, което го релативизира със съ-Твореца и съ-Творението. Съ-творението преодолява фетишизацията на обективациите и драмата на човешкото съществуване. Екзистенциалната форма на хуманизма не допуска социална доминация над личността. Това условие е императивно и за трансценденцията, поради което то е валидно и за отношението „човек-бог“, което е симетрично. Екзистенциалната форма на християнството не допуска личностна йерархия, поради което несвободата, насилието и тоталитаризмът са невъзможни. Бердяев осъществява критика на църквата на историческото християнство, която е в догматичната традиция на йерархията и ограничава свободата на човека и е обективация на вярата – „Църквата на Петър“. Втората, антидогматична форма на християнството се основава на екзистенциалното разбиране за свободата и релацията „човек – бог“ като непрекъснат творчески процес – „църквата на Йоан“. „Църквата на Йоан“ е християнският Логос и експликация на човешката свобода и принцип на недогматичния хуманизъм

Бердяев осмисля свободата като понятие на екзистенциалната философия, което е концептуализирано чрез принципа за фундаменталността на „съществуването по отношение на същността“. Този

философски принцип задава изначалната предрационалност на „съществуването“, което е ирационално. Свободата е отсъствие на детерминация и е еквивалентна на „нищото“. Човекът е изначално свободен и от тази позиция конституира социалността в екстатична форма на непрекъснато преодоляване на феномените на човешкото пребиваване в света. В хуманизма на Бердяев човекът е из-явен като трансцендентна свобода. Личността е преживяването на трансцендентността на свободата чрез творчеството. Бердяев въвежда понятието „меонична свобода“, която е безосновна и е еквивалентна на нищото. Позицията на Бердяев за меоничната свобода е в съответствие с въведения от Бьоме принцип Ungrund. Ungrund е безосновността на свободата, която е еквивалентна на абсолютната свобода на човека, но тя фетишизира човешкото съществуване защото има потенция за обективация.

Свободата е в колизия с Логоса и определя драматичността на живота в света, драмата на пребиваването на човека в света. Колизията се определя от понятието обективация. Свободата се проявява в човешкото творчество, но така се поражда статичността на феномена и абсолютизацията на отчуждението в света. Обективацията става възможна след грехопадението. Тогава човешката свобода бива отчуждена и поражда феномени, които определят съществуването, като нарушават екзистенциалния принцип. По този начин се постига тотална социализация на човека, неговата деперсонализация и абсолютизация на индивида. Бердяев показва, че теология, която не се основава на екзистенциален принцип генерира обективации /история, култура, морал/ на отчуждената свобода.

Преодоляването на обективацията е осъществимо чрез свободата на Божествената благодат. Приемането на тази благодат се

разглежда като абсолютно свободен човешки отговор, който се осъществява чрез трансценденцията, която дарява „добро“ чрез изказа на логос. Логосът е символ на съ-творението по подобие и този дар трябва да присъства в свободата, за да преодолее човекът потенциата за фетишизация на меоничната свобода. Човекът е определен като трансцендентален чрез подобие на сътворението от трансценденцията. Подобие е присъствието на логоса в изначалната свобода на човека, който определя екстатичността на обективациите. Хуманизмът се обосновава екзистенциално чрез трансценденталното понятие човек.

Фундаменталното разбиране на Бердяев за творчество е актът на трансценденция на човек за реализация на свободата и сътворяване на битийност чрез трансцендентния логос. Творчеството е присъствието на свободата във феноменалната форма на съществуването, което в иманентната си екстатичност преодолява субстанциалната форма на обектността до която се редуцира «същността». Творческият акт експлицира смисъла на екзистенциалния принцип за априорната свобода на човека и разбирането на интенционалността като функция от трансценденцията. Модерният хуманизъм на Бердяев се изразява в универсализацията на свободата като единствено условие за пребиваването на трансценденталния човек в света. По този начин светът е възможен единствено чрез битийната форма на човешкото творчество. Екзистенциалната позиция на Бердяев въвежда екзистенциално разбиране за генезиса на морала. Моралът е експликация на свободата на трансценденталния човек, а това е моралът на личността, който отрича морала на индивида. Затова творчеството определя морала и историята. Фундаменталната теза на екзистенциалния хуманизъм, за разлика от класическия хуманизъм, е, че моралът на трансценденталния човек има

трансцендентен, а не социален генезис. Това е моралът на личността, която битийства в своята феноменологична екстатичност. Според Бердяев съвременният морал е социално и културно детерминиран, поради което е форма на отчуждение и непреодолима обективация.

Бердяев осъществява екзистенциална концептуализация на отношението между аскетизма и творчеството, като аскетизмът е светостта, а творчеството е гениалността. От тази позиция хуманизмът е присъствието на светостта в творческата свобода на гения.

Според Бердяев само екзистенциалният хуманизъм чрез свръхсъзнанието постига свободата на човека, която в историческото християнство е била обективирана и губи логоса на трансценденцията. Хуманизмът е творческо възпроизвеждане на сътворението по „подобие“, което е инвариантното отношение на свободата с трансценденцията.

Заключение: поради констатираното плагиатство на г-н Начев, предлагам на уважаемото научно жури да не присъди научната и образователна степен „доктор“ на кандидата.

24 февруари 2018

доц. Д-р Георги Донеv